

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Drobné církevní stavby

Klára Kocková

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Klára Kocková

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Drobné církevní stavby

Název anglicky

Minor Church Architecture

Cíle práce

Cílem práce je zmapování regionu Praha, a to z hlediska drobných církevních staveb. Zaměřím se na původ a význam staveb, způsob jejich údržby a financování.

Metodika

Práce bude založená na sběru dat týkajících se drobných církevních staveb pomocí metody terénního výzkumu a jejich následná dokumentace. Další část bude zpracována na základě dostupné odborné literatury, oficiálních internetových stránek a informací získaných z příslušných institucí.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

drobné církevní stavby, památka, kaple, kaplička, boží muka, kříž, financování, středočeský kraj, náboženství

Doporučené zdroje informací

al., Michael Balík ... et. Církevní stavby. Praha : Informační centrum ČKAIT, 2012. ISBN 978-80-87438-24-4.

Dahinden, Justus. New Trends in Church Architecture. London : Studio Vista, 1967.

David, Petr a Soukup, Vladimír. 777 kostelů, klášterů, kaplí České republiky. Praha : Soukup & David; Kartografie, 2002. ISBN 80-7011-708-7.

Podhorský, Marek. Středočeský kraj. Praha : Freytag & Berndt, 2006. ISBN 80-7316-261-X.

spol., Markéta Vysloužilová a. Jesenice – Horní Jirčany, Osnice – Kocanda, Zdiměřice. Praha : MAROLI, 2008. ISBN 80-86453-30-8.

Valenčík, Michal. Ohrožené památky. Praha : Baset, 2006. ISBN 80-7340-082-0.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 ZS – PEF

Vedoucí práce

PhDr. Miroslav Polišenský, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 12. 11. 2014

doc. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 13. 11. 2014

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 21. 02. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Drobné církevní stavby" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. 3. 2016

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala PhDr. Miroslavu Poliškému, CSc. za rady a pomoc při zpracování této bakalářské práce.

Drobné církevní stavby

Souhrn

Tato bakalářská práce pojednává o drobné církevní architektuře v regionu Praha. Práce je rozdělena do dvou částí, a to teoretické a praktické.

Teoretická část bakalářské práce se zaměřuje na typologii drobných církevních staveb a jejich následnou charakteristiku. Dále pak pojednává o již uskutečněných nebo budoucích opravách památky a v neposlední řadě se zajímá o ekonomickou stránku věci, tedy o právní aspekty, jako vlastnická práva a dále také financování těchto historických památek.

Praktická část se pak zaměřuje na lokalizaci památky, následné zhodnocení jejího stavu a samozřejmě fotodokumentace. Stav památky bude hodnocen tak, že každé památce budou přiděleny body 1 – 10, kdy v případě, že budou přiděleny například 2 body, bude se jednat o velmi zchátralou památku a v případě, že bude přiděleno bodů například 8, jedná se o památku ve skvělém stavu.

Klíčová slova: Drobné církevní stavby, architektura, kaple, kaplička, kříž, boží muka, zvonice, památka, památková péče, údržba kulturních památek, financování

Minor Church Architecture

Summary

This bachelor work discusses the topic of a minor church architecture in the region of Prague. I divided this work into two parts, such as the theoretical part and the practical part.

The theoretical part of this bachelor work focuses on the typology of a minor church architecture and its definition. Next this bachelor work focuses on finished or on going maintenance work on this architecture and of course the author of this work is interested in an economical side, therefore it is spoken about the law aspects, ownership and then financing of this architecture.

The practical part of this work focuses on location of this architecture, evaluation of its condition and the fotodocumentation. The condition of this architecture shall be evaluated by assigning points to each building.

Keywords: Minor church buildings, architecture, chapel, cross, calvary, belfry, sight, sight's maintenance, financing

Obsah

1 Přílohy	10
1.1 Seznam obrázků	10
1.2 Seznam tabulek	11
Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	13
2.1 Cíl práce	13
2.2 Metodika	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Typologie drobných církevních staveb a jejich charakteristika	14
3.1.1 Boží muka	14
3.1.2 Kříže	15
3.1.3 Kaple	16
3.1.4 Kaplička	17
3.1.5 Zvonička	17
3.2 Památková péče	17
3.2.1 Státní památková péče	17
3.2.2 Národní památkový ústav	18
3.2.3 Památkový zákon	18
3.2.4 Kulturní památky	18
3.2.5 Prohlašování kulturních památek	19
3.2.6 Národní kulturní památky	19
3.2.7 Památkové rezervace a památkové zóny	19
3.2.8 Evidence kulturních památek	19
3.2.9 Péče o kulturní památky	19
3.2.10 Obnova kulturních památek	20
3.2.11 Příspěvek na zachování a obnovu kulturní památky	20
3.2.12 Orgány a organizace zabezpečující státní památkovou péči	20
3.3 Ekonomická hlediska	20
3.3.1 Dotační programy Ministerstva kultury České republiky	21
3.4 Národní kulturní památka Vyšehrad	23
4 Vlastní práce	24

4.1	Cíl.....	24
4.2	Metodika.....	24
4.3	Vymezení území	26
5	Data terénního výzkumu	28
5.1	Kaple P. Marie na Hradbách.....	28
5.2	Boží muka, morový sloup v pevnosti.....	28
5.3	Kaple sv. Barbory.....	28
5.4	Kaplička Nanebevzetí Panny Marie	29
5.5	Křížek Loretánské náměstí	29
5.6	27 křížů	29
5.7	Zvonička ve Starém Brázdímě.....	30
5.8	Libušská zvonička	30
5.9	Zvonice u kostela Nanebevzetí Panny Marie	31
5.10	Křížová cesta u kostela Nanebevzetí Panny Marie	31
5.11	Kříž u kostela Nanebevzetí Panny Marie	32
5.12	Zdiměřická zvonička	32
5.13	Kaplička sv. Cyrila a Metoděje.....	32
5.14	Křížek u hřbitova, Osnice, Praha	33
5.15	Jesenická kaplička	33
5.16	Kaplička u sv. Jána.....	33
6	Závěrečné hodnocení	34
7	Závěr	36
8	Seznam použitých zdrojů	37
8.1	Bibliografie	37
8.2	Internetové zdroje.....	38

1 Přílohy

1.1 Seznam obrázků

Obrázek 1 FROTSCHER, Sven. 5000 znaků a symbolů světa	1
Obrázek 2 Mapa Prahy	27
Obrázek 3 Spotřeba materiálu na opravu kapličky v Brázdímě	30
Obrázek 4 Kaple Panny Marie Na Hradbách.....	1
Obrázek 5 Boží muka Vyšehrad	1
Obrázek 6 Mapa Vyšehrad	43
Obrázek 7 Kaple sv. Barbory.....	1
Obrázek 8 Kaple sv. Barbory v Loretánské.....	44
Obrázek 9 Kaplička Nanebevzetí Panny Marie Klamovka	1
Obrázek 10 mapa Klamovka.....	45
Obrázek 11 27 křížů	46
Obrázek 12 Staroměstské náměstí	46
Obrázek 13 Zvonička ve Starém Brázdímě	47
Obrázek 14 Starý Brázdím.....	47
Obrázek 15 Libušská zvonička	48
Obrázek 16 Libušská	49
Obrázek 17 Zvonice u kostela Nanebevzetí Panny Marie.....	1
Obrázek 18 Modřany.....	50
Obrázek 19 Křížová cesta u kostela Nanebevzetí Panny Marie	1
Obrázek 20 Křížová cesta u kostela Nanebevzetí Panny Marie	1
Obrázek 21 Kříž u kostela Nanebevzetí Panny Marie	1
Obrázek 22 Zdiměřická zvonička	53
Obrázek 23 Zdiměřice	54
Obrázek 24 Kaplička sv. Cyrila a Metoděje	55
Obrázek 25 Kocanda	55
Obrázek 26 Křížek u hřbitova.....	56
Obrázek 27 Osnice	56
Obrázek 28 Jesenická kaplička s kronikářkou.....	57
Obrázek 29 Jesenice	57

Obrázek 30 Kaplička u sv. Jána	1
Obrázek 31 Dolní Jirčany	58

1.2 Seznam tabulek

Tabulka 1 Hodnocení drobných církevních staveb	25
Tabulka 2 Data terénního výzkumu	34

Úvod

Drobná církevní architektura je nepochybně důležitou součástí krajiny. Kaple, kapličky, křížky, křížové cesty, zvoničky nebo boží muka mají svůj zvláštní význam a váže se k nim téměř vždy nějaký příběh, ať už tragický či veselý. Jedná se o drobné stavby s náboženskými motivy, zachycující lidovou tvořivost, což nám umožňuje objevovat kulturní odkazy předchozích generací.

Ačkoli jsou tyto historické památky spjaty s nejhlubší vírou jejich stavitelů, v posledních letech se může zdát, že o ně opadl zájem. Existují ovšem naštěstí organizace, které bojují za jejich záchranu a díky nim tyto památky stále stojí a pravděpodobně stát ještě budou.

Tyto drobné kulturní památky potvrzují potřebu člověka kreativně znázorňovat své vnitřní přesvědčení, že nad lidskými osudy drží ochrannou ruku vyšší moc. Náboženství a potřeba uctívat nadpřirozenou moc se objevují v dějinách lidstva od jeho samých počátků. Ať už v jakémkoli náboženství, společnost vytváří hmatatelné statky, které božskou existenci vyjadřují a k nim se pak „vysílají“ prosby. Křesťanství je již přes dva tisíce let nesdílou součástí života lidí. Z historie plyne, že křesťanství udávalo směr a hodnoty společnosti, které přetrvávají dodnes.

V této bakalářské práci se autorka zajímá hlavně o stav historické kulturní památky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je zjistit informace o drobných církevních stavbách v regionu Praha. Nejprve je nutné určit polohu sakrálního objektu v daném regionu. Dále bude provedena typologie a následná charakteristika typu stavby a vytvořena fotodokumentace. Cílem je zjištění technického stavu drobné církevní architektury a hodnocení bude prováděno dle tabulky se stupnicí 1 – 10. Dále fungování státní a i soukromé správy kulturních památek. Autorka se zajímá o rozlišení staveb a možnosti prohlášení za kulturní památku, dále o povinnosti vlastníka sakrálního objektu. Bakalářská práce se také věnuje financování péče o kulturní památky.

2.2 Metodika

Práce je rozdělena do dvou částí, a to teoretické a praktické. V teoretické části autorka rozebírá typologii drobných církevních staveb a následnou charakteristiku prvků této drobné církevní architektury. Každá ze zmíněných staveb bude popsána. Teoretická část této bakalářské práce bude založena na studiu odborné literatury a zároveň na studiu oficiálních přístupných zdrojů. Velká část informací bude získána od vlastníků drobných církevních staveb.

Část praktická je založena na základě terénního výzkumu. Každá drobná církevní stavba bude lokalizována a její podoba zdokumentována. Následně bude vyhledán její majitel či určen správce objektu. V poslední části bude zhodnocen momentální stav objektu.

3 Teoretická východiska

3.1 Typologie drobných církevních staveb a jejich charakteristika

Mezi stavební objekty stojící volně v krajině, ale i v centru obce řadíme drobné sakrální stavby typu božích muk, křížů, kaple a kapličky. Jedná se o církevní architekturu, jež vyjadřuje náboženskou povahu.

Tyto drobné sakrální stavby jsou významným prvkem místní kultury, umístěným na strategickém místě. Reprezentují dobu svého vzniku a též zastávají nějaký sloh, nicméně tato drobná sakrální architektura byla stavěna nikoli umělci, nýbrž obyčejnými lidmi, tedy stavby jsou upraveny lidově. Jejich existence svědčí o náboženské iniciativě lidí a také potřebě upomínat důležitých událostí. Jedná se o vztyčné body v krajině, které udávají řád. Lidé se dle nich orientují či uctívají jim božskou podstatu světa.¹²

3.1.1 Boží muka

Boží muka představují zděnou, z kamene tesanou nebo dřevěnou architekturu, jež je utvářena v podobě sloupu nebo pilíře. Na vrcholu božích muk je obvykle skříňka pro obraz či sošku a reliéf. To vše zakončuje stříška s křížem. Velmi často se umísťují v polích a volně v krajině, nicméně nalezneme je i například v centru obce. Boží muka bývají označována za pašijový památník, protože oslavují smrt a následné zmrtvýchvstání Ježíše Krista. První zprávy o této drobné sakrální architektuře se dochovaly z doby 14. století, ale nejvíce božích muk, které stále stojí, byly stavěny v době 16. století. Původ božích muk může být spojován se slovanskou liturgií. Důvody pro rozšíření božích muk jsou různé, například byly stavěny jako vztyčný bod k vymezení hranice pozemku, dále jako památka významných událostí, ať už šťastných či nešťastných, nebo byly boží muka stavěny jako ukazatel na rozcestí. Nejstarší boží muka se datují z roku 1482 a stojí s názvem „Na žalosti“ v Jiníně. Z roku 1485 se dochovaly boží muka u Telče a nebo z roku 1609 boží muka u obce Sítiny u Mariánských Lázní.³

¹ BALÍK, Michael. *Církevní stavby*. 1. vyd. Praha: Pro Českou komoru autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT) vydalo Informační centrum ČKAIT, 2012. ISBN 978-80-87438-24-4.

² ORGERSON, Mark Allen. *An architecture of immanence: architecture for worship and ministry today*. Grand Rapids, Mich.: William. B. Eerdmans Pub. Co., 2007. ISBN 9780802832092.

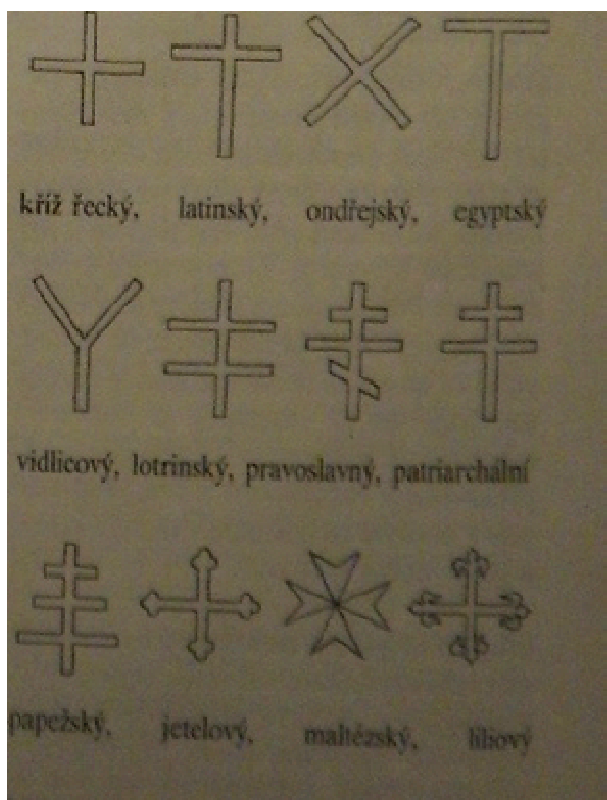
³ VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie*. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Ilustrace Josef V Scheybal. Praha: Grada, c2007. ISBN 978-80-247-1204-8.

3.1.2 Kříže

Kříž patří mezi nejpoužívanější symboly a objevuje se v dějinách lidstva snad v každé kultuře. V křesťanství je symbolika kříže velmi zjevná. Přestože byl kříž ještě v době Kristova života považován za mučící a vražedný nástroj, později se stal jedním z primárních znaků křesťanství. Křesťané běžně zakončují modlitby „pokřížováním se“, nebo před křížem v modlitbě klekají z úcty k Ježíši Kristovi a Bohu. Kříž byl také používán v případě šíření křesťanské víry u křížových cest, kdy křížáci putovali do „pohanských“ zemí právě ve znamení kříže. Před kostelem můžeme objevit tzv. křížovou cestu, jež symbolizuje prvotní utrpení před následnou spásou v podobě vstupu do kostela. Kříž má nespočet významů a nemůže se řadit k pouze křesťanství. Existuje velké množství druhů křížů a v historii se dokonce stalo, že došlo k dezinterpretaci tohoto symbolu, a to v případě svastiky. V tomto případě se jedná o orientální symboliku kříže v náboženstvích, jako je buddhismus nebo hinduismus. Ovšem svastika byla zneužita nacismem k vlastní propagandě, tedy její význam se naprosto otočil a v dnešní době je „hákový kříž“ vnímán jako právě znak nacismu a vyvražďování lidí.

Je známo mnoho druhů křížů, například tzv. kříž řecký (*crux quadrata*), se stejně dlouhými rameny; latinský kříž (*crux immissa*), se svislým prodlouženým ramenem; ondřejský kříž, kde jsou ramena šikmo zkřížená, egyptský kříž (*crux commissa*) v podobě velkého T; vidlicový, nebo větvový a rozsochový ve tvaru Y; lotrinský se dvěma stejnými příčnými břevny; pravoslavný či ruský se třemi příčnými břevny, z nichž dolní je šikmé; patriarchální (kardinálský), s dvěma příčnými břevny, z nichž dolní je delší; papežský se třemi příčnými břevny, z nichž dolní je nejdelší; jetelový; maltézský se čtyřmi rozšiřujícími se rameny, na koncích v tupém úhlu vyříznutými, nebo tzv. liliový.⁴

⁴ FROTSCHER, Sven. *5000 znaků a symbolů světa: podrobný výklad s barevnými ilustracemi*. 1. vyd. Ilustrace Birgit Frotscher. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2230-6.

Obrázek 1 FROTSCHER, Sven. 5000 znaků a symbolů světa

3.1.3 Kaple

Kaple se řadí mezi drobnou církevní architekturu stavěnou většinou jako zděné nebo také dřevěné stavby. Mají náboženský charakter, ovšem jejich stavební sloh je silně ovlivněn lidovou kulturou. Docházelo k viditelným rozdílům mezi kaplemi nacházejícími se například v Čechách a těmi, které byly stavěny na Moravě. Kaple představuje náboženskou iniciativu a je věnována k uctívání svatých a staví se na místech speciálního významu. Uvnitř kaple se nachází oltář, v některých případech najdeme v kapli sochu nebo jen vyobrazení světce. V malých obcích kaple nahrazuje funkci kostela, tedy konají se v ní nejrůznější akce pobožného charakteru, popřípadě se v kapli slouží mše. Můžeme dělit kaple na křtící, tzv. baptisteria, nebo například kaple rodinná.⁵⁶

⁵ VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie*. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Ilustrace Josef V Scheybal. Praha: Grada, c2007. ISBN 978-80-247-1204-8.

⁶ BALÍK, Michael. *Církevní stavby*. 1. vyd. Praha: Pro Českou komoru autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT) vydalo Informační centrum ČKAIT, 2012. ISBN 978-80-87438-24-4.

3.1.4 Kaplička

Kromě kaple, existuje ještě drobnější typ sakrální stavby, a to kaplička. Kapličkou je označována drobná církevní stavba, nebo spíše jen výklenek ve zdi pro sochu světce.⁷

3.1.5 Zvonička

Obecní zvonička, nebo také zvonice, je drobná sakrální stavba, jež slouží k zavěšení zvonu. Zvon je kovový bicí nástroj, který slouží k oznamování událostí. Zvoní se u bohoslužeb, u klekání, při modlitbách, zvoněním se oznamuje příchod významných osobností, nebo také oznamuje úmrtí. Zvonička/zvonice je většinou zděná sloupová stavba, podobná kapličce. Umístění je u této architektury opět strategické, a to v centru města či vesnice.^{8 910}

3.2 Památková péče

3.2.1 Státní památková péče

Už v 18. století byly položeny základy pro státní péči o kulturní památky, kdy byla určena pravidla pro zacházení s tímto kulturním dědictvím. V první fázi státní památkové péče šlo spíše o náboženskou stránku věci, ale od dob vlády Marie Terezie se státní památková péče začala ubírat směrem, který určoval práva a povinnosti například nálezců kulturních památek, také státní památková péče upravovala pravidla pro vývoz a prodej památek. V dalších letech se pole působnosti státní památkové péče více a více rozšiřovalo. Po druhé světové válce došlo k zestátnění mnoha hradů, zámků a jiných kulturních památek a několik městských center bylo prohlášeno za kulturní rezervaci. V dalších zhruba 50 letech byla státní památková péče neustále upravována a zdokonalována. V současnosti je dáno přímo zákonem, který

⁷ VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. *Lidová architektura: encyklopedie*. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Ilustrace Josef V Scheybal. Praha: Grada, c2007. ISBN 978-80-247-1204-8.

⁸ Tamtéž.

⁹ KUČA, Karel. *České, moravské a slezské zvonice*. 2., opr. a rozš. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-018-7.

¹⁰ *Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích*. Vyd. 1. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2003. ISBN 80-7181-947-6.

objekt například bude uznán kulturní památkou nebo jaká práva a povinnosti má vlastník kulturní památky.¹¹

3.2.2 Národní památkový ústav

Národní památkový ústav je státní příspěvková organizace, jež je zřizována ministerstvem kultury. Tato příspěvková organizace hospodaří s finančními prostředky, které získá svou hlavní činností, kterou jí ukládá zřizovatel a dále s finančními prostředky ze státního rozpočtu. Tyto peněžní prostředky mohou být využity pouze k pokrytí nákladů spojených s údržbou kulturních památek a na chod organizace.¹²

Jakožto zřizovatel, Ministerstvo kultury ČR ukládá jako hlavní činnost ústavu správu kulturních památek. Ve správě Národního památkového ústavu je přes 100 kulturních památek, například Bezděz, Červená Lhota, Jindřichův Hradec, Karlštejn, Lednice, Rožmberk, vila Stiassni v Brně nebo Žebrák.¹³

3.2.3 Památkový zákon

20/1987 Sb. Zákon České národní rady ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči udává povinnosti vlastníků kulturního dědictví o jeho péči a údržbu, dále pravidla pro prohlášení kulturních památek a národních kulturních památek, památkových rezervací a zón, evidenci kulturních památek a tak dále.¹⁴

3.2.4 Kulturní památky

Kulturní památkou se rozumí movitá i nemovitá věc, jež charakterizují historický vývoj lidstva. Zahrnují nejrůznější kreativní vyjádření člověka. Odrážejí umělecké, historické nebo technické hodnoty. Dále jsou kulturní památkou prohlášeny věci, které se vážou k významným osobnostem nebo událostem.¹⁵

¹¹ Ministerstvo kultury ČR. *Ministerstvo kultury ČR* [online]. Praha [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/kulturni-dedictvi/>

¹² MÁČE, Miroslav. *Finanční analýza obchodních a státních organizací: praktické příklady a použití*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. Finanční řízení. ISBN 80-247-1558-9.

¹³ *Národní památkový ústav* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece>

¹⁴ ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o památkové péči. In: *O státní památkové péči*. Praha, 2016, ročník 1987, číslo 20.

¹⁵ Tamtéž.

3.2.5 Prohlašování kulturních památek

K prohlášení věci kulturní památkou má právo pouze Ministerstvo kultury České republiky. V první řadě potřebuje ministerstvo vyjádření krajského úřadu a obecního úřadu, popřípadě pokud se jedná o archeologický nález, je nutné vyjádření Akademie věd České republiky. V případě, že je věc za kulturní památku prohlášena, její vlastník má povinnost věc zabezpečovat před poškozením či odcizením a zároveň hlásit veškerou plánovanou změnu na kulturní památce. Ministerstvo kultury České republiky má také právo prohlásit pozemek kulturní památkou, ale stavby nacházející se na daném pozemku se kulturní památkou nestávají.¹⁶

3.2.6 Národní kulturní památky

V případě, že se jedná o velmi významné kulturní dědictví národa, může vláda České republiky prohlásit věc národní kulturní památkou a stanoví podmínky ochrany této věci.¹⁷

3.2.7 Památkové rezervace a památkové zóny

Vláda České republiky v případě rezervací a Ministerstvo kultury České republiky v případě zón mají právo prohlásit určité území za památkové. S tím musí určit opět i podmínky pro zabezpečení památkové péče.¹⁸

3.2.8 Evidence kulturních památek

Všechny prohlášené kulturní památky musí být vedeny v Ústředním seznamu kulturních památek České republiky, který vede odborná organizace státní památkové péče, jež následně zabezpečuje ochranu těchto kulturních památek. Vlastník je poté povinen této státní organizaci oznamovat veškeré plánované změny ve věci týkající se kulturních památek.¹⁹

3.2.9 Péče o kulturní památky

Vlastník kulturní památky má povinnost ochránit kulturní památku před poškozením, znehodnocením nebo odcizením, a to vše na své náklady. V případě, že kulturní památku

¹⁶ ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o památkové péči. In: *O státní památkové péči*. Praha, 2016, ročník 1987, číslo 20.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ Tamtéž.

pomáhá spravovat další organizace, i ta je povinna finančně pomoci při údržbě. Organizace a občané, kteří kulturní památku navštěvují, jsou povinni s kulturní památkou zacházet tak, aby ji nepoškodili nebo nezneškodili. V případě, že vlastník nezabezpečuje ochranu kulturní památky, pak státní úřad musí zakročit a vymáhat spolupráci na ochraně kulturní památky.²⁰

3.2.10 Obnova kulturních památek

Pokud vlastník plánuje provést úpravy na kulturní památce, je jeho povinností danou skutečnost oznámit buď obecnímu úřadu, nebo krajskému úřadu. Konkrétní úřad se pak k zamýšlené opravě vyjádří, a buď opravy schválí, či nikoli.²¹

3.2.11 Příspěvek na zachování a obnovu kulturní památky

Obec nebo kraj mají možnost vlastníkovu být finančně nápomocni ve věci týkající se obnovy kulturních památek a přispět z vlastního rozpočtu. V případě, že jde o obnovu, u které jde o zvláštní společenský zájem, existuje zde možnost získat finanční příspěvek z ministerstva kultury.

3.2.12 Orgány a organizace zabezpečující státní památkovou péči

Ministerstvo kultury České republiky je ústředním orgánem státní správy pro kulturní památky v České republice. Toto ministerstvo dále zřizuje památkovou inspekci, jako kontrolní orgán státní památkové péče, kam patří i celní úřady. Dalšími orgány státní památkové péče jsou krajské a obecní úřady, komise státní památkové péče, konzervátor státní památkové péče, zpravodajové státní památkové péče. V případě, že vlastník porušuje pravidla a neplní povinnosti spojené s ochranou kulturního dědictví, můžou ho dané orgány pokutovat.

3.3 Ekonomická hlediska

Památkový zákon ustanovuje, že každý vlastník kulturní památky je povinen zabezpečit uchování kulturní památky, a to z vlastních finančních prostředků. Ovšem zákon také připouští finanční pomoc z řad orgánů státní moci ve prospěch vlastníka z veřejných rozpočtů obcí a krajů. Pokud se jedná o mimořádný společenský zájem, je možné, že přispěje

²⁰ ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o památkové péči. In: *O státní památkové péči*. Praha, 2016, ročník 1987, číslo 20.

²¹ Tamtéž.

Ministerstvo kultury ČR. Žádost o poskytnutí finanční pomoci z veřejných rozpočtů je kladně vyřízena, pokud vlastník opravuje kulturní památku za účelem společenského uplatnění, anebo v případě, že vlastník není schopen uhradit náklady z vlastních prostředků. Finanční pomoc ve věci ochrany a opravy kulturní památky je záležitostí nejrůznějších programů a fondů krajů a obcí, ale Národní památkový ústav je součástí získávání takové pomoci. Je nutné získat doporučení Národního památkového ústavu. Ministerstvo kultury ČR na svých webových stránkách uvádějí přehledné a aktuální informace o dotačních možnostech.²²

3.3.1 Dotační programy Ministerstva kultury České republiky

V případě, že se jedná o např. na českém území ojedinělou kulturní památku nebo o památku ve špatném technickém stavu, jež nezavinil její majitel, nabízí se možnost příspěvku na obnovu ze státního rozpočtu, který uděluje Ministerstvo kultury České republiky. Existuje 9 programů na obnovu kulturních památek.²³

V první řadě Program záchrany architektonického dědictví a jde o památky typu hrady, kláštery nebo zámky, které patří k nejcennějšímu architektonickému dědictví našeho státu. Konkrétní finanční objem v regionu Praha za rok 2014 činil 4 125 000 Kč. Což byl jeden z nejnižších finančních příspěvků ze seznamu regionů ČR. Největší objem peněz získal kraj Středočeský, a to 31 045 000 Kč. Celkově bylo rozděleno 150 537 000 Kč. Typů vlastníků je několik a v tomto programu získala nejvíce finančních prostředků církve, 81 935 000 Kč. Nejméně financí bylo připsáno na záchranu architektonického dědictví ve vlastnictví České republiky, a to 1 400 000 Kč. V pražském regionu byla největší část finančního příspěvku využita na obnovu kostelů.²⁴

Druhý program zabezpečuje příspěvky na nejnaléhavější obnovy nemovitých kulturních památek, jako odstranění havarijního stavu střech. V roce 2014 byl největší příspěvek získán krajem Středočeským, ale je následován kraji Jihomoravským a Jihočeským, jejichž

²² *Národní památkový ústav: Zákon o památkové péči* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pravni-predpisy-a-mezinarodni-dokumenty/zakon-o-pamatkove-peci>

²³ *Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/PZAD-2014-II.pdf>

²⁴ *Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/dotacni-programy-mk-18061/>

příspěvky přesáhly 6 milionů Kč. Nejmenší příspěvek 1 860 000 Kč dostal kraj karlovarský. Praha získala na odstranění havarijních stavů 2 410 000 Kč a peníze byly využity k opravě památek typu kostelů, měšťanských domů a far.²⁵

Třetí program se věnuje regeneraci městských památkových rezervací a městských památkových zón. V tomto případě je možnost získat příspěvek jen v případě, že se na regeneraci vlastník finančně podílí. V roce 2014 bylo rozděleno v tomto programu 142 398 000 Kč a největší příspěvek získal kraj Vysočina, 18 382 000 Kč. Praha získala 2 620 000 Kč a využila tento příspěvek k regeneraci např. hřbitov nebo měšťanského domu.²⁶

Čtvrtý program pečuje o vesnické památkové rezervace a zóny a krajinné památkové zóny. Do tohoto programu patří péče o drobnou církevní architekturu, tedy kapliček nebo božích muk. V roce 2014 získala Praha 600 000 Kč a peníze byly použity k opravě lidové architektury, jejichž nejčastějším vlastníkem byla fyzická osoba, dále pak církev nebo obec. Největší příspěvek získal kraj Jihočeský, a to 4 265 000 Kč. V roce 2014 bylo celkově rozděleno mezi kraje v tomto programu 20 000 000 Kč.

Pátý program se zabývá movitých kulturních památek a jejich restaurováním. Jde o kulturní památky typu výtvarného umění nebo výchovně vzdělávací či náboženské. V roce 2014 bylo rozděleno mezi kraje 14 000 000 Kč a největší příspěvek byl připsán kraji Jihočeskému. Praha v tomto programu získala 1 130 000 Kč, které byly využity k záchraně obrazů, oltářů a varhan.²⁷

Šestý program funguje jako podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností. Tyto příspěvky jsou určeny na ochranu kulturních památek nemovitých, které jsou mimo památkové rezervace a nejsou ve vlastnictví České republiky. V roce 2014 bylo rozděleno mezi kraje 124 713 000 Kč. Největší finanční objem byl připsán

²⁵ Ministerstvo kultury ČR: *Program záchrany architektonického dědictví 2014* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/HP-2014-tabulkyII.pdf>

²⁶ Ministerstvo kultury ČR: *Program záchrany architektonického dědictví 2014* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/Program-regenerace-2014-zaverecna-zpravaII.pdf>

²⁷ Ministerstvo kultury ČR: *Program záchrany architektonického dědictví 2014* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/PRMKP_2014_tabulkyII.pdf

kraji Středočeskému, a to 16 498 000 Kč. Nejčastěji šlo o obnovu hradů, divadel nebo dalších drobných památek.²⁸

Sedmý program podporuje památky UNESCO. Jelikož Česká republika přijala Úmluvu o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, musí dodržovat její podmínky.²⁹

Program osmý podporuje veřejně prospěšné projekty, které podporují ochranu kulturních památek.³⁰

Poslední program, devátý, podporuje archeologické výzkumy prováděnými příspěvkovými organizacemi zřízenými Ministerstvem kultury České republiky.³¹

3.4 Národní kulturní památka Vyšehrad

Hlavní město Praha má ve vlastnictví historický majetek, jež je nutné spravovat a zabezpečit jeho ochranu. Tuto úlohu zastává Národní kulturní památka Vyšehrad. Jedná se o příspěvkovou organizaci, jejímž zřizovatelem je Hlavní město Praha.³²

²⁸ *Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/GRP-2014_tabulkyII.pdf

²⁹ *Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/dotacni-programy-mk-18061/>

³⁰ *Tamtéž.*

³¹ *Tamtéž.*

³² *Národní kulturní památka Vyšehrad* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.praha-vysehrad.cz/>

4 Vlastní práce

4.1 Cíl

Cílem praktické části této bakalářské práce je lokalizování drobné církevní architektury, jako kříž, boží muka, kapličky, kapli nebo zvoničku, v regionu Praha. Po zjištění polohy bude vytvořena fotodokumentace. Dále bude pomocí katastru nemovitostí určen vlastník objektu, popřípadě jeho správce. V poslední řadě bude zjištěn technický stav objektu a možnosti jeho financování.

4.2 Metodika

Jako metoda k realizaci praktické části bakalářské práce bude využita metoda terénního výzkumu, při které je nutné osobně navštívit kulturní památku, pořídit fotodokumentaci, zjistit technický stav. Technický stav bude hodnocen dle dané stupnice 1 – 10. Dále pomocí odborné literatury a oficiálních internetových zdrojů je potřeba zjistit vlastníka a způsoby financování eventuálních oprav kulturních památek.

Tabulka 1 Hodnocení drobných církevních staveb

Hodnocení drobných církevních staveb	
1	Památka je zcela zchátralá a péče o ni neodpovídá pravidlům platného zákona o ochraně kulturních památek.
2	Památka je velmi zchátralá a jsou zde velké mezery v dodržování pravidel platného zákona o ochraně kulturních památek.
3	Památka je ve stavu potřeby rozsáhlé rekonstrukce a jsou zde velké mezery v dodržování pravidel platného zákona o ochraně kulturních památek.
4	Památka je ve stavu potřeby rozsáhlé rekonstrukce a jsou zde velké mezery v dodržování pravidel platného zákona o ochraně kulturních památek.
5	Památka je ve stavu, kdy potřebuje minimálně částečnou obnovu.
6	Památka je ve stavu, kdy potřebuje lehkou obnovu.
7	Památka je v dobrém stavu a je o ni pečováno podle platného zákona o ochraně kulturních památek.
8	Památka je ve velmi dobrém stavu a je o ni pečováno podle platného zákona o ochraně kulturních památek.
9	Památka je ve skvělém stavu a je o ni pečováno podle platného zákona o ochraně kulturních památek.
10	Památka je ve výborném stavu a je o ni pečováno podle platného zákona o ochraně kulturních památek.

4.3 Vymezení území

Bakalářská práce pojednává o drobných církevních stavbách v oblasti regionu Praha, jež je pln nejrůznějších kulturních památek typu božích muk, křížů, kaplí, kapliček a zvoníčků. Jejich historický původ vychází z nejrůznějších příběhů. Tyto drobné církevní stavby značí potřebu lidské iniciativy v oblasti náboženské víry. Jejich umístění bylo vždy strategické a v lidech budí dojem řádu.

Praha je hlavní město České republiky a je to centrum politické, hospodářské i kulturní. V historickém centru je nejvíce kulturních národních památek v ČR, a tak je největší městskou památkovou rezervací. Je zapsáno na seznam kulturního dědictví UNESCO.³³

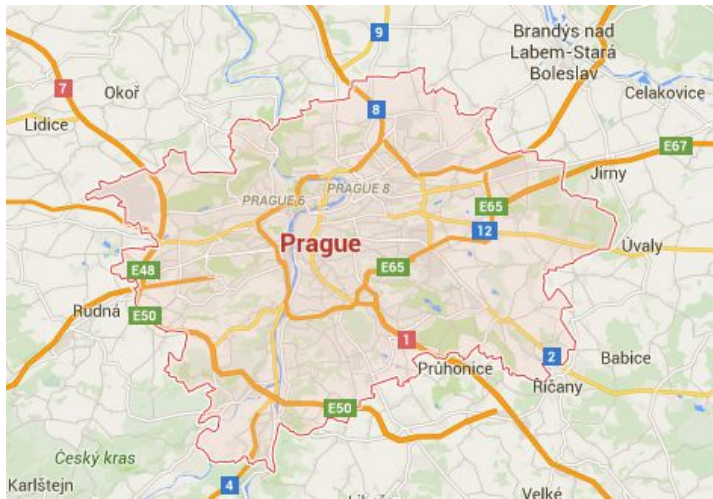
Tři ze zkoumaných drobných církevních staveb se nacházejí na Vyšehradě, v Pevnosti. V 11. až 12. století byl Vyšehrad sídlo českých knížat. Z jejich hradu se ovšem dochovala pouze rotunda sv. Martina. Ve 14. století areál přestavěl Karel IV., např. z 11. století pocházející kostel sv. Petra a Pavla přestavěl v gotickém stylu. V 60. letech 19. století byl zřízen dle návrhů A. Barvitia a A. Wiehla vyšehradský hřbitov, jako místo posledního odpočinku významných osobností české země. Do areálu Vyšehradu je možné vstoupit třemi branami, a to buď Tábořskou, Leopoldovou nebo Novou, tzv. Cihelnou.³⁴

V další řadě se dvě památky nacházejí na Hradčanech, jež byly založeny v 14. století pražským purkrabím jako poddanské město a v 16. století byly uznány městem královským. Hradčany jsou rozsáhlá čtvrť, jejíž centrem je Hradčanské náměstí. Nacházejí se zde klenoty historické architektury jako Šternberský, Martinický palác nebo Schwarzenberský palác. Na Loretánském náměstí se nachází Černínský palác a samozřejmě areál Lorety. Dále se nad náměstím Pohořelec nachází Strahovský klášter.³⁵

³³ PODHORSKÝ, Marek. Středočeský kraj. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: Freytag & Berndt, 2006. Průvodce na cesty (Freytag & Berndt). ISBN 80-7316-261-X.

³⁴ DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *999 turistických zajímavostí České republiky*. 1. vyd. Praha: Kartografie, 1999. ISBN 80-7011-656-0.

³⁵ Tamtéž.

Obrázek 2 Mapa Prahy

5 Data terénního výzkumu

5.1 Kaple P. Marie na Hradbách

Kaple je jinak nazývaná též Kaple P. Marie Šancovské či Loretánské. Tato kaple se nachází v blízké vzdálenosti od rotundy sv. Martina a božích muk. Vlastníkem této kulturní památky je hlavní město Praha, ovšem kaple je ve správě Národní kulturní památky Vyšehrad. Původně byla kaple určena jako „schránka“ pro sochu P. Marie Lorentánské, též Šancovské, ale za vlády císaře Josefa II. došlo ke zrušení kaple. Roku 1882 ale kapli odkoupila kapitula a architekt Bedřich Minzberger vedl její opravu. V roce 1889 byla kaple znovu vysvěcena.³⁶

V závěru roku 2012 započaly opravné práce na kapli P. Marie na hradbách. Tato oprava se z ekonomického hlediska řadí do mimořádných údržeb objektu Národní památky Vyšehrad. Celková oprava stála 87 400 Kč a práce byly dokončeny v roce 2013. Jednalo se o opravu krytiny, fasády, omítek, výmalby a repasi vchodových dveří. Stav je hodnocen 10 body.

5.2 Boží muka, morový sloup v pevnosti

Boží muka, morový sloup v pevnosti je ve vlastnictví hlavního města Prahy a správcem je Národní kulturní památka Vyšehrad. Nachází se v areálu Vyšehradu, v blízkosti rotundy sv. Martina a Kaple P. Marie na Hradbách. Tento sloup pochází z 18. století a je zdoben mozaikovými podobiznami světců. V posledních letech se na těchto božích mukách neprováděly žádné opravy. Stav tohoto sloupu je dobrý a je hodnocen 10 body.

5.3 Kaple sv. Barbory

Kaple sv. Barbory se nachází v Loretánské ulici na Hradčanech, ve zdi na okraji pozemků Lorety. Je to drobný sakrální objekt, pocházející z 18. století, který nechal postavit hrabě Štěpán Kinský podle návrhu F. M. Kaňky.³⁷ Kaple je velmi zachovalá a uvnitř ji zdobí malby s náboženským podtextem. Kaple je chráněna mříží, zabrání se tak nechtěnému poškození.

Vlastníkem kaple sv. Barbory je hlavní město Praha a spravuje ji městská část Praha 1. Kaple je ve výborném stavu a je hodnocena 10 body.

³⁶ *Národní kulturní památka Vyšehrad: Kaple P. Marie Šancovské* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: http://www.praha-vysehrad.cz/29_Kaple-P-Marie-Sancovske

³⁷ *Blog Praga Magica: kaple sv. Barbory* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://praga-magica.blog.cz/1201/kaple-sv-barbory>

5.4 Kaplička Nanebevzetí Panny Marie

Kaplička Nanebevzetí Panny Marie ze 17. století se nachází na katastrálním území Smíchov na křižovatce ulic Podbělohorská a Plzeňská na pražské Klamovce. Vlastníkem této kapličky je Římskokatolická farnost u kostela Nejsvětější Trojice Praha – Košíře. Kaplička byla dříve označována jako kostelík vinařů, protože právě vinaři tvořili velkou část obyvatelstva Košíř.³⁸ Ve farních listech zveřejněných na internetových stránkách farnosti jsem neobjevila žádné zmínky o opravách. Ačkoli fasádu znehodnocují graffiti, kaplička tyčící se na vyvýšeném místě je v dobrém stavu a hodnotím 8 body.

5.5 Křížek Loretánské náměstí

Křížek se nachází na Loretánském náměstí, nedaleko vchodu do pražské Lorety. Jeho vlastníkem je Provincie kapucínů v ČR. Křížek je velmi nenápadný, ovšem po bližším prozkoumání můžeme vidět, že je ve velmi dobrém stavu, který hodnotím 10 body.

5.6 27 křížů

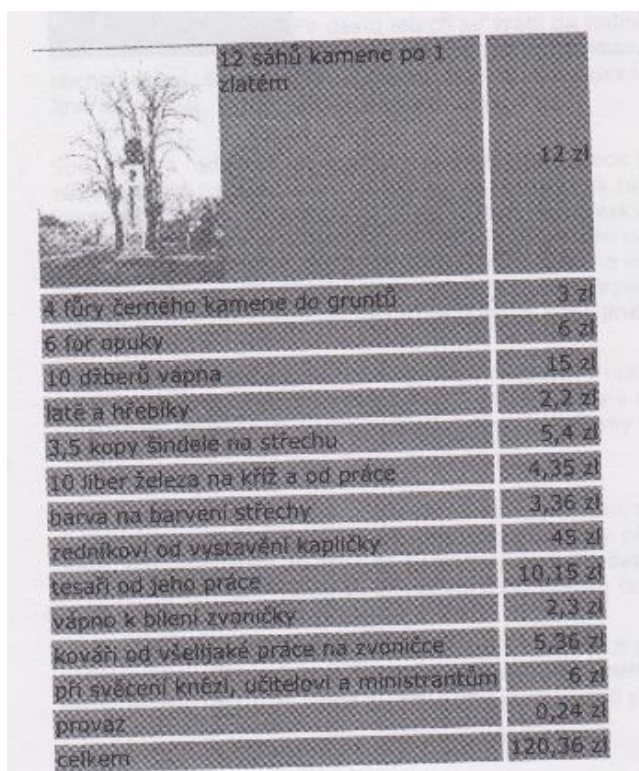
27 křížů se nachází na Staroměstském náměstí a jsou v péči Magistrátu hl. m. Prahy. Těchto 27 křížů připomíná porážku stavovského povstání a následných trestů vykonaných na jeho hlavních představitelích. 21. června 1621 proběhla poprava, kterou vykonal kat Jan Mydlář na Staroměstském náměstí v Praze. O hlavu přišlo 27 mužů, z toho 3 páni, 7 rytířů a 17 měšťanů, např. diplomat Václav Budovec z Budova. V roce 2011 zasadila umělecká skupina Ztohoven do dlažby 28. kříž, který symbolizuje smrt Martina Fruweina z Podolí, dalšího představitele stavovského povstání, který spáchal sebevraždu během mučení a vyslýchání.³⁹ Tehdejší primátor Prahy Bohuslav Svoboda zareagoval kladně na tuto věc a uměleckou skupinu podpořil. V momentální době jsou kříže v dobrém stavu a hodnotím je 10 body.

³⁸ Římskokatolická farnost u kostela Nejsvětější Trojice: kaple Nanebevzetí Panny Marie [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.kosirska.farnost.cz/data/pdf/kaplicka.pdf>

³⁹ PETRÁŇ, Josef. *Staroměstská exekuce*. Vyd. 4., autorem dopl. a přeprac., v nakladatelství Rodiče 1. Praha: Rodiče, 2004. ISBN 80-86695-44-1.

5.7 Zvonička ve Starém Brázdímě

Zvonička se nachází v Praze-Východ v Brázdímě uprostřed parku, v blízkosti pomníku padlým v První světové válce. Už z historie vyplývá, že zvonička má pro obyvatele Brázdími zvláštní význam. Když tehdy ještě dřevěná zvonička v roce 1834 spadla a úřad zamítl její opravu, obyvatele Brázdími ji platili ze svých kapes. Dnes zděná kaplička je ve velmi dobrém stavu a hodnotím jí 10 body.

12 sáhů kamene po 1 zlatěm	12 zl
4 túry černého kamene do gruntů	3 zl
6 for opuky	6 zl
10 dáberů vápna	15 zl
latě a hřebíky	2,2 zl
3,5 kopy šindele na střechu	5,4 zl
10 liber železa na kříž a od práce	4,35 zl
barva na barvení střechy	3,36 zl
zedníkovi od vystavění kapličky	49 zl
tesaři od jeho práce	10,15 zl
vápno k bílení zvoničky	2,3 zl
kováři od všelijaké práce na zvoničce	5,36 zl
při svěcení knězi, učitelovi a ministrantům	6 zl
provaz	0,24 zl
celkem	120,36 zl

Obrázek 3 Spotřeba materiálu na opravu kapličky v Brázdímě

5.8 Libušská zvonička

Libušská zvonička se nachází v pražské městské části Libuš, hned u Pošty ČR. Spravuje ji právě městská část Libuš. Původní zvonička byla vyrobena ze dřeva a v roce 1870 byla díky finančním darům od dobrovolníků postavena zvonička nová, a to kamenná. Během druhé světové války byl zvon tohoto drobného církevního objektu odevzdán při sbírce kovů pro válečné účely. Nicméně panuje mezi lidmi i legenda, že zvon odevzdán nebyl a místo toho byl ukryt a následně zmizel. Mezi léty 2003 a 2005 zvonička prošla rekonstrukcí a byl jí městskou částí Libuš slavnostně věnován nový zvon. Zvonička je stavěna ve velmi jednoduchém stylu, ale na významnosti jí to neubírá. Její stav hodnotím 10 body.

5.9 Zvonice u kostela Nanebevzetí Panny Marie

Zvonice se nachází v Modřanech, nedaleko kostela Nanebevzetí Panny Marie. Jejím vlastníkem je Římskokatolická farnost u kostela Nanebevzetí Panny Marie v Modřanech. Tato hranolová zvonice byla vystavěna v 18. století. Zvony ve zvonici byly odevzdány jak v první, tak v druhé světové válce jako kovy k vojenským účelům.⁴⁰ Nyní tedy zvonice žádný zvon nemá. V roce 2015 došlo k celkové úpravě celého areálu Na Zvonici, jehož součástí je i právě zvonice. Sama zvonice nijak opravována nebyla, ale okolí prošlo velkou změnou, např. k opravě cest na hřbitově a v parku, včetně schodišť, k opravě vstupní brány před kostelem nebo ke vzniku přírodního amfiteátru. Tato oprava, která stála 5 918 022 Kč, byla financována z rozpočtu městské části Praha 12 a zároveň ze získaných dotací. Projekt byl realizován v rámci **Operačního programu Praha - Konkurenceschopnost, prioritní osy 2 Životní prostředí, oblasti podpory 2.1. - Revitalizace a ochrana území**, kde hlavním záměrem je zvýšit kvalitu a podpořit ochranu životního prostředí prostřednictvím revitalizace veřejného prostranství.⁴¹ Zvonice je ve výborném stavu a hodnotím ji 10 body.

5.10 Křížová cesta u kostela Nanebevzetí Panny Marie

Křížová cesta u kostela Nanebevzetí Panny Marie v Modřanech je zcela nová část tamějšího areálu Na Zvonici. Sochař Miroslav Bešćec vytesal z žuly 14 smírčích křížů, jako 14 zastavení křížové cesty. Některé kříže jsou postaveny plánovaně nakřivo. Každý kříž symbolizuje proces od odsouzení Ježíše Krista až k jeho pohřbení. Dne 18. října 2015 posvětil každý jednotlivý kříž prezident Arcidiecézní charity Stanislav Gura. Popis a vysvětlení jednotlivých křížů je uvedeno na informační tabuli u vstupu do parku. Kříže jsou ve velmi jednoduchém stylu, a přesto z nich vyzařuje nejhlubší víra. Křížová cesta u kostela Nanebevzetí Panny Marie byla pořízena nad celkový rámec projektu opravy a obnovy areálu Na Zvonici v Modřanech a financování bylo zajištěno veřejnou sbírkou, vyhlášenou městskou

⁴⁰ KUČA, Karel. *České, moravské a slezské zvonice: [693 zvoníc včetně zaniklých, 628 fotografií, kreseb, rytin, konstrukčních schémat a plánů, mapy, katalogy a rejstříky]*. 2., opr. a rozš. vyd. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-018-7.

⁴¹ *Městská část Praha 12: Areál Na Zvonici* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.praha12.cz/areal-na-zvonici/d-40253>

částí Praha 12 společně s Farní charitou Praha 4 – Modřany. Křížovou cestu hodnotím 10 body.⁴²

5.11 Kříž u kostela Nanebevzetí Panny Marie

Kříž u kostela Nanebevzetí Panny Marie se nachází přes ulici přímo před zmíněným kostelem. Jeho vlastníkem je Římskokatolická farnost u kostela Nanebevzetí Panny Marie v Modřanech. Ačkoli celý areál v těsné blízkosti kostela Nanebevzetí Panny Marie prošel v roce 2015 rekonstrukcí, kříže se obnovy nedotkly. Nicméně kříž je ve vynikajícím stavu a hodnotím jej 10 body.

5.12 Zdiměřická zvonička

Tato drobná zvonička stojí v blízkosti rybníka. Jejím vlastníkem je Jesenice, Praha-západ. Poslední úpravy proběhly v roce 2015. Restaurátor zvoničku zcela rozebral a některé její části následně obnovil z červeného pískovce. Také byl nahrazen původní zvon sv. Prokopa jeho kopií, kterou odlil jihočeský zvonař Michal Votruba. Nový zvon byl zavěšen na Zlatou neděli 2015 a posvěcen farářem. Kromě zvonu ještě zdobí zvoničku kovový kříž na samém vrcholu zvoničky. Celkovou částku 31 000 Kč za veškeré restaurátorské práce uhradil vlastník, tedy Jesenice. Zvonička je ve výborném stavu a je jí přiděleno 10 bodů.

5.13 Kaplička sv. Cyrila a Metoděje

Kaplička se nachází v Kocandě, Praha-Západ. Vlastníkem kapličky je Jesenice a nyní na útraty jesenického úřadu probíhá pořízení studie obnovy kapličky, která by měla proběhnout na jaře 2016. Celkovou opravu a obnovu kapličky sv. Cyrila a Metoděje bude opět platit její vlastník, a to jesenický úřad. Kaplička je čelní stěna, opatřená nápisem „Sv. Cyril a Metoděj L.P. 1886. Dále je uvnitř obraz se světci a další náboženské předměty. Aby se zabránilo krádeži či znehodnocení, kaplička je chráněna mříží. Momentálně je kaplička sv. Cyrila a Metoděje ve velmi zachovalém stavu, a proto ji hodnotím 8 body.

⁴² *Městská část Praha 12: Areál Na Zvonici* [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.praha12.cz/areal-na-zvonici/d-40253>

5.14 Křížek u hřbitova, Osnice, Praha

Vlastníkem této drobné církevní architektury je opět jesenický úřad. V roce 2015 prošel křížek opravou a obnovou. Restaurátor opravil a obnovil sošku Ježíše Krista, dopracoval ruce a chodidla. Celková úprava vyšla na cca 70 000 Kč a byla uhrazena z rozpočtu jesenického úřadu. Nyní je křížek ve výborném stavu a hodnotím jej 10 body.

5.15 Jesenická kaplička

Kaplička stojí uprostřed Jesenice v blízkosti jesenického úřadu. V minulosti sloužila kaplička jako hasičská zvonička k ohlašování požáru. V roce 2015 proběhla rozsáhlá rekonstrukce kapličky. Opravy a obnovy se týkaly podlahy, podbití stropu nebo zavěšení repliky středověkého lustru. Kaplička byla vysvěcena farářem a nyní slouží jako setkávací místo pro obyvatele Jesenice i okolí. Na Vánoce 2015 byla kaplička místem, kde se odehrávala půlnoční mše. Kapličku hodnotím 10 body, její stav je nyní vynikající.

5.16 Kaplička u sv. Jána

Kaplička u sv. Jána stojí v zahradě jednoho z domů v Dolních Jirčanech v okrese Praha-západ. Zdobí ji poměrně velká socha Ježíše Krista. Vlastníkem této památky je Jana Šimečková. Ačkoli zepředu vypadá kaplička zachovale, při pohledu ze strany je vidět, že by kaplička potřebovala lehkou obnovu fasády. Nicméně přiděluji kapličce 8 bodů.

6 Závěrečné hodnocení

Celkově bylo zkoumáno v této bakalářské práci 16 drobných církevních staveb. Hodnocen byl technický stav památky a celkový momentální stav. Nejvyšší počet možných přidělených bodů bylo 10 a nejnižší možný počet přidělených bodů bylo 0. Z celkově 16 zkoumaných drobných církevních staveb získalo 13 sakrálních objektů bodů deset, protože byly ve vynikajícím stavu, některé z nich v nedávné minulosti prošly obnovou. U tří objektů bylo nalezeno lehké opotřebení ve formě znehodnocené fasády a získaly osm bodů. Nicméně pozitivní zjištění je, že je o kulturní památky dobře postaráno a jejich péče se nezanedbává.

Tabulka 2 Data terénního výzkumu

Církevní objekt	Adresa	Vlastník	Počet bodů	Možné návrhy oprav
Kaple Panny Marie Na Hradbách	V Pevnosti, Vyšehrad	hl. m. Praha	10	
Boží muka, morový sloup v Pevnosti	V Pevnosti, Vyšehrad	hl. m. Praha	10	
Kaple sv. Barbory	Loretánská, Hradčany	hl. m. Praha	10	
Kaplička Nanebevzetí Panny Marie	Klamovka, Smíchov	Římskokatolická farnost u kostela Nejsvětější Trojice Praha	8	obnova fasády
Křížek Loretánské náměstí	Loretánské náměstí	Provincie kapucínů v ČR	10	
27 křížů	Staroměstské náměstí	Magistrát hl. m. Prahy	10	
Zvonička ve Starém Brázdímě	Brázdím, Praha-Východ	brázdímský úřad	10	
Libušská zvonička	Libušská, Libuš	libušský úřad	10	

Zvonice u kostela Nanebevzetí Panny Marie	K dolům, Modřany	Římskokatolická farnost u kostela Nanebevzetí Panny Marie	10	
Křížová cesta u kostela Nanebevzetí Panny Marie	K dolům, Modřany	Římskokatolická farnost u kostela Nanebevzetí Panny Marie	10	
Kříž u kostela Nanebevzetí Panny Marie	K dolům, Modřany	Římskokatolická farnost u kostela Nanebevzetí Panny Marie	10	
Zdiměřická zvonička	Zdiměřice, Praha-Západ	Jesenice, Praha-Západ	10	
Kaplička sv. Cyrila a Metoděje	Kocanda, Praha-Západ	Jesenice, Praha-Západ	8	obnova fasády
Křížek u hřbitova	Osnice, Praha-Západ	Jesenice, Praha-Západ	10	
Jesenická kaplička	Jesenice, Praha-Západ	Jesenice, Praha-Západ	10	
Kaplička u sv. Jána	Dolní Jirčany, Praha-Západ	Jana Šimečková	8	obnova fasády

7 Závěr

Hlavním úkolem bakalářské práce bylo lokalizovat vybrané drobné církevní stavby a následně zhodnotit jejich technický stav. Toho zhodnocení následně prozradilo, zda se vlastníci o tuto sakrální architekturu starají pečlivě a dle zákona. V první řadě bylo nutné z typologického hlediska charakterizovat drobné církevní stavby, jakými jsou kaple, kaplička, zvonice, kříž, křížová cesta a boží muka. Lokalizace kulturních památek proběhla v regionu Prahy a památky mají ve vlastnictví jak hl. město, tak i církev nebo soukromá osoba. Dalším bodem zkoumání bylo zjištění technického stavu konkrétního sakrálního objektu. Sakrální objekt byl většinou prozkoumán zvenku a jen málokdy zevnitř z důvodu nepřístupnosti veřejnosti. Po zjištění technického stavu byl objekt zfotodokumentován, jako důkaz momentálního stavu.

Bylo vybráno 16 drobných církevních objektů v regionu Praha, v jeho nejrůznějších okresech. Jako nejrozšířenější můžeme definovat kapličku, ovšem zastoupeny jsou v hojném počtu všechny drobné církevní stavby. K typologii a charakteristice jednotlivých prvků drobné církevní architektury byla použita převážně odborná literatura. Zároveň byli vždy zkontaktováni vlastníci drobných církevních staveb. Právě vlastníci těchto objektů přispěli nemalým dílem ke vzniku této bakalářské práce. Velice ochotně poskytli informace o vzniku památky a dále o její péči.

Lokace sakrálních staveb proběhla bez jakýchkoli problémů a následné zjišťování technického stavu taktéž. U převážné většiny byl stav hodnocen velice kladně, a to deseti body. Pouze ve dvou případech byl stav hodnocen osmi body, což bylo zapříčiněno poškozenou fasádou. Fotodokumentace byla zřízena u všech objektů.

Výsledkem bakalářské práce je fakt, že v regionu Praha je o drobnou církevní architekturu výborně pečováno. Stav všech konkrétních sakrálních objektů je na výborné úrovni. Ohledně financování jejich údržby, pokud byla zjištěna oprava v nedávných letech, bylo možné očekávat kladné vyhodnocení žádosti o dotaci, jako v případě modřanského areálu Na Zvonici.

Drobné církevní stavby jsou nedílnou součástí krajiny a lidského společenství. Vyjadřují lidskou víru v božskou podstatu světa a zároveň symbolizují pokoru člověka a jeho následnou potřebu se Bohu klanět u hmatatelného oltáře. V současnosti možná panuje pocit, že se tyto výrazy náboženské víry nově nestaví, ale opak je pravdou.

8 Seznam použitých zdrojů

8.1 Bibliografie

VAŘEKA, Josef a Václav FROLEC. Lidová architektura: encyklopedie. 2., přeprac. vyd., V nakl. Grada 1. vyd. Ilustrace Josef V Scheybal. Praha: Grada, c2007. ISBN 978-80-247-1204-8.

FROTSCHER, Sven. 5000 znaků a symbolů světa: podrobný výklad s barevnými ilustracemi. 1. vyd. Ilustrace Birgit Frotscher. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2230-6.

PETRÁŇ, Josef. Staroměstská exekuce. Vyd. 4., autorem dopl. a přeprac., v nakladatelství Rodiče 1. Praha: Rodiče, 2004. ISBN 80-86695-44-1.

ČESKÁ REPUBLIKA. Zákon o památkové péči. In: O státní památkové péči. Praha, 2016, ročník 1987, číslo 20.

DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. 999 turistických zajímavostí České republiky. 1. vyd. Praha: Kartografie, 1999. ISBN 80-7011-656-0.

Ottova všeobecná encyklopedie ve dvou svazcích. Vyd. 1. Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2003. ISBN 80-7181-947-6.

BALÍK, Michael. Církevní stavby. 1. vyd. Praha: Pro Českou komoru autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě (ČKAIT) vydalo Informační centrum ČKAIT, 2012. ISBN 978-80-87438-24-4.

ORGERSON, Mark Allen. An architecture of immanence: architecture for worship and ministry today. Grand Rapids, Mich.: William. B. Eerdmans Pub. Co., 2007. ISBN 9780802832092.

PODHORSKÝ, Marek. Středočeský kraj. 2. vyd. v českém jazyce. Praha: Freytag & Berndt, 2006. Průvodce na cesty (Freytag & Berndt). ISBN 80-7316-261-X.

8.2 Internetové zdroje

Národní památkový ústav [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z:

<https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece>

Národní památkový ústav: Zákon o památkové péči [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10].

Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pravni-predpisy-a-mezinarodni-dokumenty/zakon-o-pamatkove-peci>

Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014 [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/PZAD-2014-II.pdf>

Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014 [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/dotacni-programy-mk-18061/>

Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014 [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/HP-2014-tabulkyII.pdf>

Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014 [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/Program-regenerace-2014-zaverecna-zpravaII.pdf>

Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014 [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/program-pece-za-rok-2014-1-II.pdf>

Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014 [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/PRMKP_2014_tabulkyII.pdf

Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014 [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/ORP-2014_tabulkyII.pdf

Ministerstvo kultury ČR: Program záchrany architektonického dědictví 2014 [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/dotacni-programy-mk-18061/>

Národní kulturní památka Vyšehrad: Kaple P. Marie Šancovské [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: http://www.praha-vysehrad.cz/29_Kaple-P-Marie-Sancovske

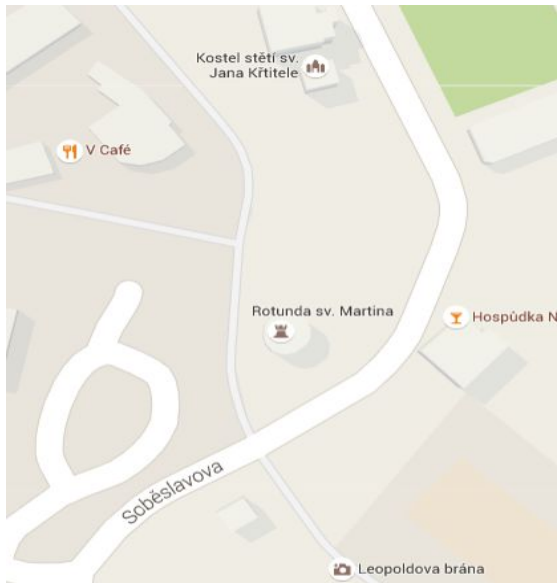
Blog Praga Magica: kaple sv. Barbory [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://praga-magica.blog.cz/1201/kaple-sv-barbory>

Římskokatolická farnost u kostela Nejsvětější Trojice: kaple Nanebevzetí Panny Marie [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.kosirska.farnost.cz/data/pdf/kaplicka.pdf>

Městská část Praha 12: Areál Na Zvonici [online]. Praha, 2016 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.praha12.cz/areal-na-zvonici/d-40253>

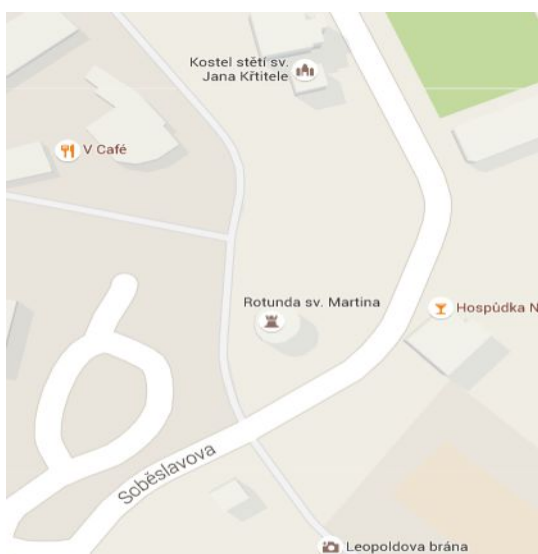

Obrázek 4 Kaple Panny Marie Na Hradbách

Obrázek 5 Boží muka Vyšehrad

Obrázek 6 Mapa Vyšehrad

Obrázek 7 Kaple sv. Barbory

Obrázek 8 Kaple sv. Barbory v Loretánské

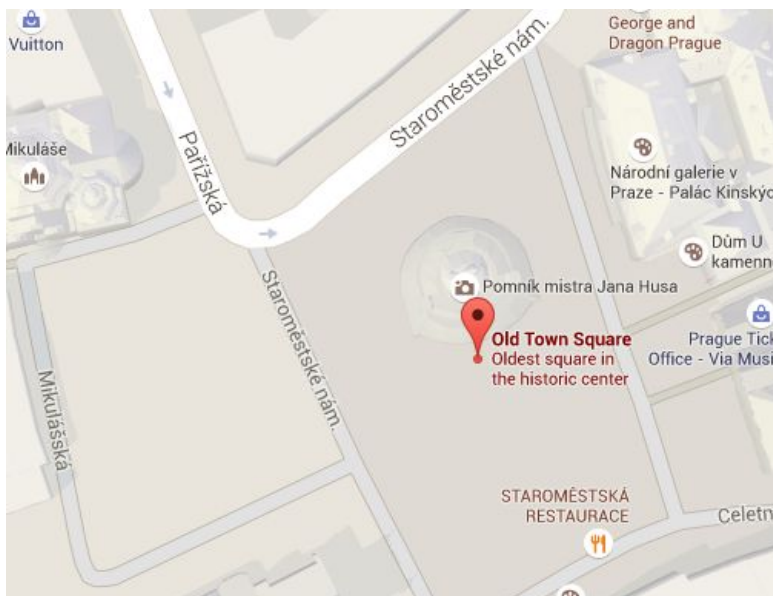
Obrázek 9 Kaplička Nanebevzetí Panny Marie Klamovka

Obrázek 10 mapa Klamovka

Obrázek 11 27 křížů

Obrázek 12 Staroměstské náměstí

Obrázek 13 Zvonička ve Starém Brázdímě

Obrázek 14 Starý Brázdím

Obrázek 15 Libušská zvonička

Obrázek 16 Libušká

Obrázek 17 Zvonice u kostela Nanebevzetí Panny Marie

Obrázek 18 Modřany

Obrázek 19 Křížová cesta u kostela Nanebevzetí Panny Marie

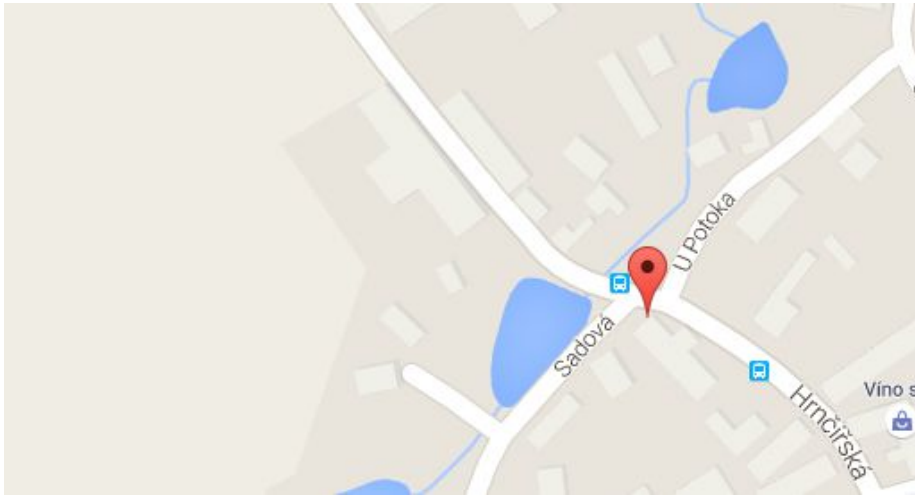
Obrázek 20 Křížová cesta u kostela Nanebevzetí Panny Marie

Obrázek 21 Kříž u kostela Nanebevzetí Panny Marie

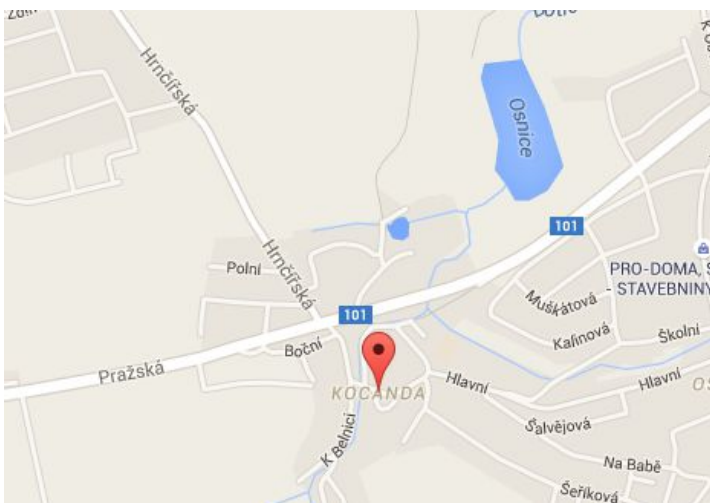
Obrázek 22 Zdiměřická zvonička

Obrázek 23 Zdiměřice

Obrázek 24 Kaplička sv. Cyrila a Metoděje

Obrázek 25 Kocanda

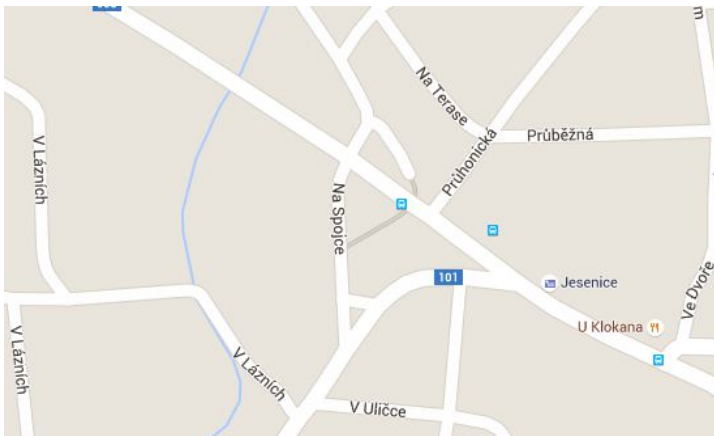
Obrázek 26 Křížek u hřbitova

Obrázek 27 Osnice

Obrázek 28 Jesenická kaplička s kronikářkou

Obrázek 29 Jesenice

Obrázek 30 Kaplička u sv. Jána

Obrázek 31 Dolní Jirčany